

مالیه عمومی

دکتر ولی رستمی

دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

چاپ چهارم

باتجدیدنظر و اضافات بر اساس قانون اصلاح قانون

مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴/۴/۳۱

و سایر تحولات قانونی مربوط

سرشناسه: رستمی، ولی، ۱۳۴۴-
عنوان و نام‌پدیدآور: حقوق مالیه عمومی با تجدیدنظر و اضافات براساس
قانون اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم / ولی رستمی
وضعیت ویراست: چ ۱، ۱۳۹۰، چ ۲، ۱۳۹۲، چ ۳، ۱۳۹۳، چ ۴ (ویراست ۳)
۱۳۹۵، چ ۵، ۱۳۹۵، چ ۶، ۱۳۹۷، چ ۷، ۱۳۹۸، چ ۸، ۱۳۹۹، چ ۹، ۱۴۰۰.
مشخصات نشر: تهران: نشر میزان.
مشخصات ظاهری: ۳۵۲ ص.
شابک: 978-964-511-364-1
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع: مالیه عمومی -- راهنما آموزشی (عالی).
موضوع: بودجه -- راهنمای آموزشی (عالی).
رده‌بندی کنگره: ۲م/۱۳۱ HJ
رده‌بندی دیویی: ۳۳۶
شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۳۹۷۵۰

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
لطفاً در صورت مشاهده، موارد درج‌شده شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۹۴۶

نشر میزان
حقوق مالیه عمومی

دکتر ولی رستمی

چاپ نهم: پاییز ۱۴۰۰

با تجدیدنظر کامل

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

شماره: ۲۰۰۰ نسخه

شابک: ۸-۷۴۵-۵۱۱-۹۶۴-۹۷۸

نشر میزان: خیابان سهروردی شمالی، خیابان خرمشهر، پلاک ۶۲

تلفن دفتر مرکزی: ۸۸۵۲۹۱۳۱-۸۸۵۲۴۱۲۴ تلفن مرکز پخش و فروش: ۸۸۳۴۹۵۲۹-۸۸۳۴۹۵۳۰

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

کانال تلگرام: t.me/nashremizan

اینستاگرام: nashremizan

فهرست اجمالی

- علائم اختصاری ۴
- مقدمه چاپ اول ۷
- مقدمه چاپ چهارم ۹
- بخش اول - مبانی و کلیات ۱۱
- فصل اول - مفاهیم و مباحث مقدماتی ۱۳
- فصل دوم - هزینه‌های عمومی (مصارف دولت) ۳۵
- فصل سوم - درآمدهای عمومی (منابع مالی دولت) ۴۶
- فصل چهارم - در آمدی بر مالیه عمومی در اسلام ۶۱
- بخش دوم - مالیات‌ها ۷۹
- فصل پنجم - مفاهیم و مباحث پایه‌ای مالیات ۸۱
- فصل ششم - اصول مالیات‌ها ۱۰۰
- فصل هفتم - انواع مالیات‌ها در ایران ۱۱۴
- فصل هشتم - تشخیص مالیات ۱۴۴
- فصل نهم - وصول مالیات ۱۶۶
- فصل دهم - دادرسی مالیاتی ۱۸۳
- بخش سوم - بودجه ۲۰۹
- فصل یازدهم - مبانی و کلیات بودجه ۲۱۱
- فصل دوازدهم - تهیه، تنظیم و پیشنهاد بودجه ۲۴۵

مقدمه چاپ اول

مالیه عمومی که دربارهٔ درآمدها و هزینه‌های عمومی و خط‌مشی‌های مالی دولت بحث می‌کند؛ یکی از دروس مهم و کاربری رشته‌های اقتصاد، مدیریت، حسابداری و حقوق به شمار می‌رود که واجد دو جنبهٔ اقتصادی و حقوقی است. کثرت قوانین و مقررات مالی و محاسباتی در کشور ما گویای این واقعیت است که بایستی در بررسی موضوعات این علم به جنبه‌های حقوقی آن نیز توجه نمود و قانون‌گذاران و مجریان قانون و برنامه‌ریزان نیز لازم است که با ابزارها و فنون مالیه عمومی علم و آگاهی داشته باشند. در این کتاب سعی شده است که این موضوع مورد توجه قرار گیرد و آمیزه‌ای متجانس و مکمل از هر دو جنبهٔ مذکور بر اساس سرفصل‌های مصوب درس مالیه عمومی بررسی و تدوین شود؛ به نحوی که امید است در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته‌های فوق مورد استفاده قرار گیرد. ضمن این‌که امیدواریم با استعانت از خداوند متعال، توفیق تکمیل جنبه‌های حقوقی آن در آینده‌ای نزدیک فراهم گردد.

کتاب حاضر که حاصل چندین سال تجربه تدریس مالیه عمومی در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران از ابتدای افتخار عضویت اینجانب در گروه حقوق عمومی این دانشکده می‌باشد؛ مبتنی بر آخرین تحولات علمی و قانونی در نظام مالیه عمومی ایران است که بویژه در سال‌های اخیر یا تغییر نظام بودجه‌ریزی کشور و گرایش به سمت بودجه‌ریزی عملیاتی و تغییر ماهوی و شکلی قانون بودجه سالانه کشور و همچنین تصویب قوانین مالی و مالیاتی جدید مثل قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷ و قانون مشهور به تجمیع عوارض مصوب ۱۳۸۱ و قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷ دستخوش تغییرات مهمی شده است و جدیدترین جنبهٔ تحول آن را می‌توان در نوآوری‌های فصل نهم قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹ راجع به «بودجه و نظارت» ملاحظه

کرد. بدین لحاظ شاید بتوان گفت که در مناسب‌ترین زمان ممکن نگارش یافته و عرضه می‌گردد و از این حیث از مزیت لازم برخوردار است. در این راستا بنده سعی کرده‌ام که این اثر حاوی آخرین تحولات و نوآوری‌های نظام مالیه عمومی ایران باشد.

این کتاب بر اساس سرفصل‌های مصوب در سه بخش و ۱۵ فصل تدوین شده است. بخش اول تحت عنوان «مبانی و کلیات» و مشتمل بر چهار فصل به مباحث پایه‌ای و مقدماتی مالیه عمومی که بستر لازم برای ورود به مباحث تخصصی آن را فراهم می‌کند؛ اختصاص یافته است. بخش دوم راجع به «مالیات‌ها» است که اولین و مهمترین منبع درآمدهای عمومی یا منابع مالی دولت به شمار می‌رود و از جنبه‌های مختلف اقتصادی و حقوقی بحث‌انگیز می‌باشد و بدین لحاظ طی شش فصل از فصل پنجم تا دهم، ابعاد مختلف آن را با تکیه بر نظام مالیاتی ایران مورد بحث و بررسی قرار داده‌ایم و بالاخره در بخش سوم تحت عنوان «بودجه» که سند تطبیق درآمدهای عمومی و هزینه‌های عمومی و برنامه مالی دولت محسوب می‌شود و عنوان قانون به خود گرفته است در پنج فصل باقیمانده از فصل یازدهم تا پانزدهم، مباحث مهم بودجه را با توجه به نظام بودجه‌ریزی ایران بررسی کرده‌ایم.

در اینجا از لطف همکار دانشگاهی گرامی جناب آقای دکتر شیری مدیر محترم نشر میزان که زمینه چاپ این کتاب را فراهم نمودند و کلیه همکاران و دوستانی که بنده را در این مسیر تشویق کرده‌اند و همسر گرامیم که ضمن تشویق و کمک، سختی‌ها و مشقات این کار را صبورانه تحمل نموده‌اند؛ صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم و از اساتید و صاحب نظران گرامی استدعا دارم که ایرادات و نواقص آن را به این حقیر مرحمت فرمایند.

ولی رستنی

شهر پورماه ۱۳۹۰